

Sundbyberg 2019-10-31
Dnr.nr: Ku2019/01318/CSM

Till:
ku.remissvar@regeringskansliet.se
ku.csm@regeringskansliet.se

Vår referens
Stefan Eklund Åkerberg
stefan.akerberg@funktionsratt.se

Remissvar Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället SOU2019:35

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 44 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning

Utredningen lämnar förslag till demokrativillkor för bidrag till civilsamhället. Det grundläggande motivet för ett demokrativillkor i bidragsgivningen är att förhindra att offentliga bidrag lämnas till verksamhet som strider mot samhällets grundläggande värderingar. Villkoren ska skydda de värden som anknyter till regeringsformens program- och målsättningsstadgande om respekten för alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Villkoren ska säkerställa att offentliga medel inte fördelas till organisationer som motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

Utredningen har också tagit fram en vägledning som ska stödja handläggare på statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter i tillämpningen av demokrativillkoret.

8.1 Utredningens förslag till demokrativillkor

- **Funktionsrätt Sverige** tillstyrker utredningens förslag till demokrativillkor.

Även om vi tillstyrker utredningens förslag till demokrativillkor så har vi synpunkter när det gäller möjliga konsekvenser av tillämpningen. Vi väljer i huvudsak att fokusera på tre delar som vi menar kan komma att få konsekvenser för oss och våra medlemsorganisationer.

De tre områdena som vi särskilt vill lämna synpunkter på och redovisar längre fram under rubriken "Synpunkter på utredningens förslag" avser:

- Företrädarrollen
- Bevisbördan
- Ansvarskedjan

Inledande synpunkter

Funktionsrätt Sverige är i grunden positiva till de demokrativillkor som föreslås men vi ser samtidigt vissa risker kopplat till tillämpningen. En ambition med förslaget är att man vill få enhetliga demokrativillkor, underlätta vid handläggningen av ansökningar samt göra det lättare för bidragsmottagarna att förutse som förväntas av dem och se vilka ageranden som kan leda till avslag. Vi menar dock att det fortfarande kommer finnas ett stort utrymme för olika tolkningar. Det är ett stort antal bidragsgivande myndigheter som ska hantera det nya regelverket. Det ställer stora krav på kompetenshöjande insatser och vägledning för att nå samsyn. Den vägledning som tagits fram kommer inte räcka. Det kommer att krävas mycket samordning och stöd till de bidragsgivande myndigheterna för att tillämpningen ska bli bra.

En annan övergripande synpunkt är tyvärr att utredningen saknar konsekvensbeskrivningar när det gäller ideell sektors villkor och möjligheter att svara upp mot de nya krav som ställs. När frivilligt och ideellt arbete utgör fundamentet i en organisation så innebär det en ökad belastning av redan begränsade resurser när kraven höjs enligt utredningens förslag. Många av våra medlemsorganisationer är små och bygger sitt arbete på förtroendemannaorganisationen. Flera av de riktlinjer som läggs kring tillämpningen av demokrativillkor riskerar att markant öka arbetsbördan för våra medlemsorganisationer.

Vi känner också en viss oro över att tillämpningen av förslagen kan komma att påverka civilsamhällets oberoende negativt. Förslagen får inte begränsa handlingsfriheten eller bidra till att möjligheten till samverkan med andra organisationer begränsas i onödan. Flera organisationer har i olika sammanhang exempelvis lyft fram civil olydnad som metod för att faktiskt nå demokratiska värden. Var går gränsen? Det måste förtydligas. Demokrativillkoren ska bidra till att säkerställa vårt demokratiska styrelseskick men samtidigt måste civilsamhällets oberoende värnas.

Synpunkter på utredningens förslag

8.2 Utredningens förslag till demokrativillkor

Utredningens förslag: Bidrag ska inte lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare, inom ramen för verksamheten,

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter,
2. diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,
3. rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

- **Funktionsrätt Sverige** tillstyrker utredningens förslag till demokrativillkor.

Företrädarrollen

I de fall där företrädare för en organisation är formellt utsedda att representera sin organisation är rollen tydlig, vilket gör det lättare att utkräva ett ansvar. Om en medlem som saknar formell grund att representera sin organisation men som i ett sammanhang uppfattas som representant för organisationen kan problem uppstå. Vi ser i allt större utsträckning att myndigheter på olika nivåer vill handplocka representanter till olika typer av samråd i stället för att gå via de organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.

Ett exempel är inom hälso- och sjukvården där regionerna allt oftare söker patientrepresentation i olika sammanhang via sina egna kanaler. Enskilda som i och för sig kan vara medlemmar eller förtroendevalda i olika funktionshinderorganisationer och som då kanske uppfattas som representanter. Men om de inte är formellt utsedda av sin organisation. Vem representerar de då – sig själva, sin diagnos eller sin organisation?

I det lokala arbetet kan denna gränsdragning vara ändå svårare. Där är personkännedomen ofta stor och det blir lättare att rekrytera personer man redan känner i stället för att gå via de lokala föreningarna eller samarbetsorganisationen på orten. Kanske medlemmar men inte formellt utsedda att representera sin organisation. Vem representerar de då?

När myndigheter väljer att gå vid sidan av de organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning undergräver de också Sveriges åtaganden enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Där uttrycks klart och tydligt organisationernas rätt att företräda sina medlemmar.

Bevisbördan

I samband med att en organisation söker bidrag så ska de prövas mot demokrativillkoren. Stadgar, programförklaringar, policydokument, verksamhetsberättelser mm. blir då underlag att ta ställning till om demokrativillkoren uppfylls. Om bidragsgivaren uppfattar att det fortfarande finns frågetecken eller helt enkelt på grund av otydliga och krångliga ansökningsförfaranden kan organisationerna återkommande avkrävas kompletterande underlag. För en organisation som bygger på ideellt arbete hos förtroendevalda kan den administrativa bördan bli mycket betungande. När en sökande organisation bedöms ha uppfyllt demokrativillkoren och beviljats bidrag bör det krävas mycket för att organisationen ska kunna bli av med sitt bidrag. Framförallt om det i ett senare skede handlar om enstaka händelser eller mindre allvarliga brott mot demokrativillkoren.

I sin nuvarande skrivning känns det oklart vad som faktiskt krävs för att en bidragsgivande myndighet ska kunna ta initiativ till att starta en granskande process. Räcker det med ett rykte som sprids via sociala medier eller var går gränsen? När en bidragsgivande myndighet väl beslutat om att utreda ett ärende hamnar bevisbördan helt hos den bidragssökande organisationen. Frågan är vilken beredskap och vilket bevakningsansvar en ideell organisation kan förväntas ha? Kan en riksorganisation med begränsade resurser åläggas ett fullständigt bevaknings och utredningsansvar om något inträffar lokalt? Vi menar att detta visar på bristande insikt och hänsyn till ideella organisationers arbetsvillkor och förutsättningar. Detta måste även ses i ljuset av att en organisation nu kan bli av med sitt bidrag trots att den tidigare blivit godkänd enligt demokrativillkoren. Ett beslut som ytterst kan leda till konkurs för en förening som i övrigt väl uppfyller demokrativillkoren.

Ansvarskedjan

Ytterst är det frågan om hur långt och hur omfattande ansvaret kan vara hos en ideell organisation. För små organisationer där arbetet i huvudsak görs av förtroendevalda blir det en orimlig arbetsbörda. För större riksorganisationer med större resurser men med kanske fler än 100 läns- och lokalföreningar – hur ska bevaknings och ansvarskedjan se ut där? Vi menar att det är orimligt att begära att bidragsmottagande riksorganisationer överlag ska kunna ta ett fullständigt ansvar för demokrativillkoren i alla organisationsled. Här saknar utredningen en konsekvensbeskrivning som tydliggör hur det ska vara möjligt.

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation. Hur lång sträcker sig vårt ansvar om brott mot demokrativillkoren sker i ett av våra medlemsförbunds lokalföreningar? Hur ser andra medlemsförbunds ansvar ut om inte den aktuella riksorganisationen av olika anledningar inte kan fullfölja sitt ansvar? Riskerar andra medlemsförbund i

samarbetet och samarbetsorganisationen härigenom att bli av med sina bidrag? Vi som samarbetsorganisationer kan ta ställning om en annan riksorganisation i samarbetet hamnar i fokus men vi kan inte ta ansvar för händelser i andra organisationsled. Ett brott mot demokrativillkoren i en riksorganisation får inte innebära att andra riksorganisationer i samarbetet kan bli av med sitt bidrag. Något vi uppfattar kan bli fallet enligt nuvarande skrivningar. Detta bör förtydligas om det inte är avsikten och om det stämmer ändras så att det inte ska vara möjligt.

Vi ser också en risk för en ökad rädsla att samverka externt med andra organisationer om de kan komma att misstänkas eller beläggas med brott mot demokrativillkoren. Vi ser inte att en riksorganisation eller att vi som samarbetsorganisation ska kunna ställas till svars om externa parter/organisationer bryter mot demokrativillkoren. Inte heller att de egna bidragen ska kunna äventyras på sådan grund.

Ett grunduppdrag för våra medlemsorganisationer och för oss som samarbetsorganisation är att bedriva opinion i frågor som är viktiga för våra medlemmar. Att här möta och debattera med organisationer och intressen som vi kan uppfatta verkar på odemokratiska grunder kan vara en del vårt uppdrag. Det är inte ett samarbete men om det riskerar att smitta av sig på oss själva så riskerar det även att minska vårt handlingsutrymme som demokratiska organisationer. Då riskerar demokrativillkoren att i stället att motverka sitt syfte.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

Elisabeth Wallenius
Ordförande

